

Lunds universitet

Språk- och litteraturcentrum

Filmvetenskap

Handledare: Lars Diurlin

2016-06-02

Johannes Nilsson

FIVK01

”You don’t win friends with salad!”

Representation av vegetarianer och veganer i amerikansk TV och film

Abstract

Den här uppsatsen undersöker representation av veganism och vegetarianism i amerikanska filmer och TV-serier, samt hur gestaltningen ser ut ur ett genusperspektiv och hur köttnormativet syns. Studien fungerar som en överblickande kvalitativ kulturstudie över det valda ämnet. Det teoretiska ramverket grundar sig i representation, stereotyper och genus. Med denna metod och dessa teorier ämnar studien belysa hur den allmänna bilden av veganism och vegetarianism bygger på den representation som veganism och vegetarianism får i populärkulturella filmer. Studien har visat att veganism och vegetarianism stereotypiseras på olika sätt, då grundande i att de ställs utanför normen, studien har även visat på att representationen skiljer sig mellan könen, samt att de tekniker som används för att befästa köttnormativet även stämmer överens med de tekniker som används i de utvalda analysobjekten. Denna representation som genom historien i stor uträkning använder sig av vanligt förekommande representationspraktiker medför både potentiellt negativa och positiva konsekvenser för människor som har valt vegetarianism eller veganism.

Författad av Johannes Nilsson, inom Filmvetenskap vid Språk- och litteraturcentrum, Lunds Universitet. Vårterminen 2016, under handledning av Lars Diurlin

Nyckelord: vegetarianism, veganism, representation, stereotyp, köttnormativ, amerikansk film, amerikansk TV

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställningar	4
1.3 Tidigare forskning	4
1.4 Vegetarianism och veganism.....	7
2. Metod	8
2.1 Kvalitativ innehållsanalys, kulturanalys.....	9
2.2 Urval och Disposition.....	9
2.3 Metodkritik	10
3. Teori	11
3.1 Representation	11
3.2 Stereotyper.....	13
3.4 Hårt manligt kött mot mjuka kvinnliga vegetabilier.	14
3.5 Köttnormen och djuradvokater	15
4. Analys.....	16
4.1 Unga rebellen.....	16
4.2 Den djurälskande livsomvandlingen	18
4.3 Naiva aktivister.....	21
4.4 Manliga hippien.....	25
4.5 Den intellektuella och exotiska mannen	27
5. Slutdiskussion.....	29
6. Källförteckning.....	32
6.1 Primärkällor	32
6.2 Sekundärkällor.....	34
6.3 Litteraturlista	35
6.4 Elektroniska källor.....	36

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Den statliga förvaltningsmyndigheten för livsmedelsfrågor även kallat Livsmedelsverket, skriver på sin hemsida att allt fler börjar intressera sig för vegetarisk mat och begrepp som flexitarian blir allt vanligare. Livsmedelsverkets senaste rekommendationer består av att vi ska äta större del vegetabiliska livsmedel och att andelen kött och mejerier bör minska.¹ Enligt en undersökning utförd år 2014 av Demoskop på uppdrag av Djurens Rätt är 10 procent av Sveriges befolkning antingen veganer eller vegetarianer, 4 procent uppgav att de var veganer och 6 procent uppgav att de var vegetarianer. När samma undersökning genomfördes år 2009 uppgav 6 procent att de var veganer eller vegetarianer, alltså en ökning på 4 procentenheter.²

I vintras lanserade SVT matprogrammet Vegorätt och det marknadsfördes som Sveriges första helt vegetariska matprogram. Det blev en stor medial diskussion kring programmet och det fick kritik från flera olika håll i samhället. Det kritiserades för att det var alldeles för mycket av ett hälsoperspektiv på programmet och att det inte var rimligt att de var så pass sensuellt upptagna av varandra och maten. Diskussionen har också handlat om att det var kvinnor som gjorde detta känslostyrda och hälsostyrda program, men den främsta kritiken har dock handlat om den bild som programmet förmedlade, att den ger en stereotypiserad bild av veganer och vegetarianer som enligt kritikerna befäster de fördomar som redan finns.³ Kritiken riktar sig mot att programmet inte utmanar de rådande köttnormativet som finns i det svenska samhället. Författaren, journalisten och professorn Lisa Gålmark beskriver i sin bok *Skönheter och Odjur* att just denna köttnorm har funnits och fortfarande finns kvar och menar att den måste utmanas för att samhället måste äta mer vegetariskt.⁴ Programmet har även gjort att den allmänna debatten kring vegetarianism och veganism blivit större och den har just handlat mycket om hur det representeras och hur samhället ska acceptera vegetarianism och veganism.

¹ Livsmedelsverkets, *Vegetarisk mat*, (2016-05-22), <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/vegetarisk-mat-for-vuxna/>

² Djurens rätt, *Hur många vegetarianer/veganer finns det i Sverige?*, (2016-05-22), <http://www.djurensratt.se/vanliga-fragor>

³ Juvel, Sofia, *Därför rasar tittarna mot SVT:s vegetariska matlagningsprogram "Vegorätt"*, (2016-05-22), <http://www.gp.se/n%C3%B6je/d%C3%A4rf%C3%B6r-rasar-tittarna-mot-svt-s-vegetariska-matlagningsprogram-vegor%C3%A4tt-1.16434>

⁴ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, Makadam, Göteborg, 2005, 67-69

Med anledning av denna kontext och bakgrund kommer denna uppsats att kretsa kring gestaltning av veganism och vegetarianism, alltså något som blir allt vanligare och får allt mer utrymme i medierna men fortfarande är något som står utanför den rådande normen. Det är av högsta relevans att studera representationen i populärkulturella audiovisuella produktioner, som är de produktioner som når ut till flest individer. Det är också av relevans att studera amerikanska produktioner då dagens samhälle lever i en global kultur där just Hollywood och USA har störst inflytande i populärkulturella sfärer, vilket denna uppsats ämnar att befinna sig inom.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att ge en uppdaterad kompletterande överblick över hur vegetarianism och veganism representeras på film. Tesen jag utgår ifrån är att vegetarianer och veganer stereotypiseras och tillskrivs egenskaper som bidrar till en endimensionell och snedvinklad bild av verkligheten, samt att dessa stereotypa gestaltningar skiljer sig markant mellan man och kvinna. Jag kommer även att studera de tekniker som används för att befästa köttnormativet och hur de gestaltas och används. Följande frågeställningar har valts för att undersöka det insamlade empiriska materialet:

Hur representeras karaktärer som bryter köttnormen?

Hur fungerar dessa karaktärer i relation till karaktärer som äter kött?

Hur skiljer sig representationen beroende på kön?

Hur representeras samhällets rådande köttnormativ via vegetariska och veganska rollfigurer?

1.3 Tidigare forskning

Forskning kring hur vegetarism och veganism gestaltas på film är mycket knapp, de få texter jag funnit kommer jag att presentera nedan. Urvalet av studier i hur djur och djurrättsaktivister gestaltas och deras relation till populärkultur är betydligt bredare, djurrättsaktivister beskrivs ofta som vegetarianer eller veganer och det är därför jag valt att presentera den typen av litteratur. Till sist har jag valt att presentera studier som behandlar mat på film, då det är ett perspektiv som ät utbrett inom filmvetenskapen.

I *Cultural Encyclopedia of Vegetarianism* skrivs ett kort avsnitt av Brittany Shoot om hur vegetariska karaktärer har gestaltats i TV och film. Det beskrivs hur vegetariska karaktärer har blivit allt fler i film och TV men att det trots det inte finns många. I TV-serien

Star Trek och alla versioner av *Star Trek* finns vegetarianer. Den mest kända är Dr. Spock och som är hälften människa och hälften rasen Vulcan. Dessutom porträtteras dessa Vulcan-karaktärer ofta som vegetarianer, detta kodas till deras logiska resonerande att äta hälsosamt, mer om detta kommer jag in på senare.

Shoot beskriver även hur många av karaktärer som är vegetarianer ofta spelas av skådespelare som själva också är veganer eller vegetarianer i verkligheten, exempel som tas upp här är Lisa Kudrow och hennes karaktär Phoebe Buffay i *Friends (1994-2004)*, Karaktären Darlene Connor i serien *Rosanne (1988-1997)* spelad av Sara Gilbert som är vegan, ytterligare ett exempel är Pamela Anderson och hennes karaktär i *V.I.P (1998-2002)*.⁵

Shoot skriver dock att det vanligaste sättet att använda vegetariska karaktärer är att behandla dem som ett slags komiskt inslag/lättnad – en comic relief. Karaktärerna är ofta relativt svaga, töntig och ofta engagerade i diverse New Age eller alternativa övningar, ofta kallade hippies. I *My Big Fat Greek Wedding (2002)* är karaktären Ian Miller (John Corbett) vegetarian mest för att förvirra sin fästmöns grekiska familj. I filmen *High Fidelity* gör två huvudkaraktärerna Rob och Laura gör slut, Laura börjar dejta en New Age hippie som är vegetarian, träna kampsport och lyssnar på världsmusik.⁶

I artikeln *Vegging out with Kung Fu and Star Trek* skriver Richard Marranca om vegetarianer i tv-serierna *Star Trek (1966-1969)* och *Kung Fu (1972-1975)* med fokus på rollfigurerna Mr. Spock och Kwai Chang Caine i respektive serie. Båda dessa karaktärer gestaltas som outsiders, med blandad etniskt härkomst, utseende och en livsstil som är exotisk, till och med nästan lite konstig. Kwai Chang Caine är den typiske mystiska hjälten, han är föräldralös men vet att hans pappa var amerikan och hans mamma var kines. Caine växer upp i ett buddistiskt tempel, där han får lära sig att vara vegetarian och att man inte får döda. Han blir till slut munk och åker till USA för att hitta sin halvbror, i USA får han slåss mot diverse onda cowboys men han dödar dem aldrig. Varje episod har action, natur, mysterier och en livsläxa. Detta var nytt för amerikansk TV, cowboys och action fanns men här fick den amerikanska publiken något nytt, en asiatisk vinkling i populärkulturen.

⁵ Shoot Brittany, *Television and film* i Puskar-Pasewicz, Margaret (red.), *Cultural encyclopedia of vegetarianism*, Greenwood, Santa Barbara, Calif., 2010, 223

⁶ Shoot Brittany, *Television and film* sidan 224

Mr Spock har en pappa som var en så kallad Vulcan och hans mamma var en vanlig människa. Spock var en extremt kapabel och logisk man, han hade en encyklopedisk hjärna och räddade the Enterprise från förgörelse, han beskrivs som en ”überman”. Tack vare att hans mamma var människa kan han känna känslor, detta syntes flera gånger under seriens gång. I ett avsnitt gestaltas Spock näst in till som en hippie, men oftast gestaltas han som vis och den som alltid tar rätt beslut.⁷

Laura Wirght har skrivit boken *The vegan studies project – food, animals and gender in the age of terror* som kan ses som en kulturstudie av veganism, studien ämnar att beskriva hur veganism och dess identitet syns i tryck, onlinemedier, litterära texter, film, TV och i reklam. Wright delar upp boken i olika perspektiv, först beskriver hon veganism i en modern kontext. Därefter delar hon upp och beskriver synen på veganism i olika perspektiv, bland annat manlig veganism, veganism och sjukdomar och synen på veganer och deras förhållande till människor. Claire Molloy är en annan som skrivit om veganer men med mer fokus på hur människan förhåller sig till djur och djur i populär media. I boken *Animals and popular media* tar Molloy bland annat upp hur djurrättrörelser och veganer genom historien har associerats med våld, speciellt i populärmedia och att det fortfarande är så. Hon nämner att i sju av de största amerikanska kriminalserierna har alla minst en av dem Molloy benämner som ”djurrättsepisod” och där aktivisterna/förövarna ofta stereotypiseras som unga, aggressiva, missinformerad, socialt okunniga individer.⁸ Detta kommer att mer ingående presenteras under analysen.

I uppsatsen *Från båt till folkrörelse – En studie av Dagens Nyheters skildring av veganer*, skriven av Anna Stubbendorf och Ulrika Thell inom medie- och kommunikationsvetenskap, uppsatsen handlar om veganrepresentation i nyhetstidningen Dagens Nyheter, där framgår det att veganer stereotypiseras. Det förkommer beskrivningar så som: militant och militant vegan, undernärd, anorektisk, utmärglad samt som ett hälsofreak.⁹

I *Appetites and Anxieties: Food, Film and the Politics of Representation* avslutar Cynthia Baron, Diane Carson och Mark Bernard med citatet: ”Food's central role in personal identity, social interactions, and humans' relationship to their environment makes looking at food

⁷ Marranca, Richard ”Vegging Out with Kung Fu and Star Trek” *Vegetarian Journal* 26, no. 4

⁸ Molloy, Claire, *Popular media and animals*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, 2011, 27-29

⁹ Stubbendorf, Anna och Thell, Ulrika, *Från båt till folkrörelse – En studie av Dagens Nyheters skildring av veganer*, Lund: Lunds universitet, avdelningen för Medie- och kommunikationsvetenskap, 2002, 2

in film important”,¹⁰ alltså att mat har en central roll hur en människa skapar sin identitet, sociala interaktioner och dess relation till omvärlden och därför är det intressant att analysera mat på film. Ett genomgående tema i boken är hur mat ofta utnyttjas för att skapa rollfigurerna och hur de förhåller sig till exempelvis identitet, ålder och dess socioekonomiska status¹¹, genom analys av vilken mat de äter kan man då avgöra var i samhället rollfiguren är ifrån eller befinner sig både socialt och geografiskt.¹²

Food in Film: A Culinary Performance of Communication är ytterligare en bok som behandlar hur mat kan förstås i film. Den är skriven av Jane F. Ferry och hon analyserar de bakomliggande meningarna till maten och vad den symboliserar. Hon anser att via maten kan man se bl.a rollfigurers inställning till saker och ting. I boken beskrivs också hur mat är något som en källa associationer och är med och skapar samhällets koder som finns om vad som är socialt accepterat eller inte. Därför kan maten i filmen bara förstås i större sociala kontexter.¹³

Dessa kulturanalytiska texter kommer att ligga till grund för min studie, mat i film texterna kommer att hjälpa mig förstå vikten av maten och vad den betyder i olika sammanhang. Kulturstudier i veganism och vegetarianism kommer att underlätta att förstå hur synen på veganism och vegetarianism i olika kulturer. De få studier som finns i hur vegetarianer och veganer gestaltas på film kommer att, förutom teoridelen som jag går igenom senare, ligga till grund för min analys.

1.4 Vegetarianism och veganism

Vegetarianism och veganism skiljer sig åt ganska mycket men det har ändå saker gemensamt. Laura Wright skriver i sin bok *the vegan studies project, food animals and gender in the age of terror* att veganism aldrig varit en del av den rådande normen och hon hävdar även att valet av veganism, utifrån den amerikanska kulturens syn på veganism aldrig endast är en alternativ kosthållning utan alltid är ett djurrättaktivistiskt val.¹⁴ Därför kommer jag att använda mig av litteratur som diskuterar vegetarianism och veganism utifrån ett djurrättsperspektiv.

¹⁰ Baron, Cynthia, Carson, Diane & Bernard, Mark, *Appetites and anxieties: food, film, and the politics of representation*, Wayne State University Press, Detroit, 2014, 250

¹¹ Baron, Cynthia, Carson, Diane Bernard, Mark, *Appetites and Anxieties: Food, Film, and the Politics of Representation*, 24

¹² Ibid, 2

¹³ Ferry, Jane F., *Food in film: a culinary performance of communication*, Routledge, New York, 2003, 77

¹⁴ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, University of Georgia Press, Athens, 2015, 7

Att definiera vegetarianer och veganer behöver inte vara helt lätt då det finns en mängd olika anledningar till att vara det och dessutom en mängd olika versioner av vegetarianism. En vegetarian brukar definieras som en person som kan äta och kan använda allt som man inte har behövt döda något djur för att få tag på. Demi-vegetarianer undviker rött kött men äter fisk och ibland kyckling. Laktovegetarianer äter inget kött men dricker mjölk och en lakto-ovo-vegetarian äter dessutom ägg. Veganer äter inget alls som kommer från djurriket, inte heller mjölk, ägg eller honung. Inte heller får det förekomma ”spår” från djurriket som köttbuljong, gelatin och färgämnen. De väljer också bort kläder av skinn, ull, päls och silke.¹⁵

Historiskt skiljer sig också vegetarianer och veganer åt, vegetarianer har funnits i flera tusen år. Den grekiske filosofen Pythagoras är en av de första som nämns i historien. En rad senare filosofer som Epikuros och Platon förespråkade en vegetarisk diet då de var övertygade om möjligheterna till själavandring. Men det var inte förrän på 1800-talet det uppstod en vegetarisk rörelse då den engelska ”Vegetarian society” grundades 1847. Rörelsen spred sig till en rad europeiska länder och i Sverige bildades den Svenska vegetariska föreningen 1903 på initiativ av bland annat bokförläggaren och författaren Johan L. Saxon. En annan svensk föregångare var läkaren Adolf Fredrik Melander som 1876 utgav en vegetarisk kokbok.¹⁶

Det är något svårare att urskilja den veganska historiken, men man vet i alla fall att ordet började användas 1944 och är ett helt västerländskt ord. Det var några utbrytare från The Vegetarian Society, som myntade uttrycket och startade The Vegan Society. De ville först endast vara en utbrytning som inte tillät mejeriprodukter men det tilläts inte så då startade de en egen grupp. Namnet tog de ur ordet ”vegetarian” och de menade att nedkortningen till ”vegan” speglade sättet att gå från vegetarian till vegan.¹⁷

2. Metod

I detta kapitel ämnar jag beskriva de metodiska perspektiv som ligger till grund för studien, redogörelse för relevans och tillämpning kommer också att göras, följt av en presentation och klargörande av urvalet och diskussion för dess relevans. Till sist kommer en avslutande metodkritiks reflektion och diskussion, samt hur kritiken kan besvaras.

¹⁵ Gålmark, Lisa, *Vadå vegan?, handbok för veganer, vegetarianer och andra nyfikna*, Rabén & Sjögren, Stockholm, 2000, 22ff

¹⁶ Gålmark, Lisa, *Vadå vegan?, handbok för veganer, vegetarianer och andra nyfikna*., 22ff

¹⁷ Ibid, 24

2.1 Kvalitativ innehållsanalys, kulturanalys

Kultur byggs i alla delar av samhället så som skolan, städer, familjer men i dagens samhälle tar media över allt mer och därför påverkar kulturen mer än något annat hävdar filmvetarna Harry M. Benshoff och Sean Griffin. Därför blir det viktigt att utföra kulturanalys eller kulturstudier för att belysa det som representeras genom media.¹⁸ De presenterar en modell för kulturstudier, där producenterna producerar en text som kodas utifrån den kultur och ideologi som de befinner sig i. Denna text avkodas sedan av läsare eller publiken utifrån den kultur och ideologi som de befinner sig i. Detta gör att en film tolkas olika beroende på var den visas men även att det inte finns ett rätt sätt att avkoda en film på.¹⁹ Detta hänger ihop med det Karen Gocsik, Richard Barsam och Dave Monahan skriver i *Writing about movies*, där de hävdar att filmstudier inte bara analyserar filmens stil och form för att förstå hur de fungerar och hur filmer är skapade utan studerar också de underliggande kulturella meningar som ofta tas för givna av både filmskapare och publik. Detta kallas kulturstudier eller att man gör en kulturanalys, inte sällan lånas teorier från mer sociologiskt inriktade ämnen så som marxism, feminism, etnicitetsstudier eller queorteorier.²⁰

I och med att det krävs en tolkning för att förstå filmer så har jag valt en kvalitativ analysmetod. Denna metod utgår från medietexter. Medietexter är allt som består av olika tecken, så som filmer, bilder, tidningar, etcetera. De består av ett innehåll och ett uttryck, det som texterna förmedlar och sättet texten förmedlas på. Dessa medietexter är förmedlare av normer, representationer och det faktiska innehållet.²¹ En kvalitativ analysmetod blir därför det mest relevanta angreppssättet för detta arbete, då den låter mig bryta ner texten för att sedan kunna tolka den utifrån valda teorier och perspektiv.

2.2 Urval och Disposition

Mitt urval kommer att bestå av ett antal amerikanska filmer och tv-serier från 2000-talet och framåt. Valet av amerikansk kontext blir naturligt för att det är den ledande marknaden för både populärkulturell film och TV ur ett västerländskt perspektiv för den stora massan. Det ska också nämnas att som hjälp i urvalsprocessen har jag utgått från olika film-forum och vegetarianism-

¹⁸ Benshoff, Harry M. & Griffin, Sean, *America on film: representing race, class, gender, and sexuality at the movies*, Blackwell, Malden, Mass., 2004, 1-2

¹⁹ Benshoff, Harry M. & Griffin, Sean, *America on film: representing race, class, gender, and sexuality at the movies*, 17

²⁰ Gocsik, Karen M., Barsam, Richard Meran & Monahan, Dave, *Writing about movies, Fourth edition.*, W.W. Norton & Company, New York, 2016, 51-52

²¹ Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005, 45

forum som listat filmer innehållande vegetariska och veganska karaktärer. Detta kan såklart påverka relevansen av urvalet men jag anser dock att de analysobjekt jag valt är representativa för hur vegetarianer och veganer gestaltas i amerikansk populärkultur. Mina primärfilmer kommer att vara *Grown Ups* (Dennis Dugan, 2010), *August: Osage County (En familj - August: Osage County)*, John Wells, 2013), *Watchmen* (Zack Snyder, 2010) och *Year of the dog* (Mike White, 2007), jag kommer också att analysera rollfigurer i de två tv-serierna *Community* (Dan Harmon, 2009-2015) och *The Simpson* (James L. Brooks, Matt Groening, Sam Simon, 1989-) . Dessa kommer att vara de primära objekten i varje analyskapitel, i vissa fall kommer primärobjekten att kompletteras med andra filmer eller tv-serier för att ge en bättre bild.

Analysen kommer att delas upp i fem teman där varje objekt som sagt är huvudobjekt under varje tema. Dispositionen kommer att se lite olika ut beroende på film respektive tv-serie. När det gäller filmerna kommer jag först att beskriva handlingen och huvudkaraktärerna, samt att ge en bakgrund till den karaktär som jag kommer att analysera. Sedan kommer jag beskriva de scener som rollfiguren i fråga deltar i och till sist analysera och sätta det i relation till litteraturen och de andra analysobjekten. För TV-serier kommer jag inte fokusera på handlingen på samma sätt som i filmerna då det är en mer utdragen historia och ofta förkommer att avsnitten inte är sammanhängande. Jag kommer då istället att fokusera på den/de utvalda karaktärerna och relationen till seriens andra huvudkaraktärer, samt välja ut representativa scener under seriens gång för att kunna ge en så tydlig bild av rollfiguren som möjligt.

Till sist har jag valt att, i den mån jag kan, undvika att analysera karaktärer som inte äter kött av religiösa skäl eller av socioekonomiska skäl då det endast är intressant att analysera vegetarianer och veganer som valt det av egen vilja, alltså självmant vara normbrytande och tillskriva sig till en minoritet. Det ska här tilläggas att Lisa i *The Simpsons* är vegetarian och buddist, hon blev vegetarian innan hon blev buddist och jag anser att hon fortfarande ingår den västerländska och viss mån privilegierade kontexten.

2.3 Metodkritik

Kvalitativa metoder får ofta motta kritik för bristfällig objektivitet, något som grundar sig i att de tolkningar som måste göras alltid kommer vara subjektiva. Detta besvaras enklast med att man strävar efter god intersubjektivitet, alltså att utifrån det empiriska materialet och de valda teorierna ska liknande resultat och observation kunna göras av andra individer som står utanför

projektet.²² Kritik som också ofta riktas mot kulturanalyser är att de lägger in för mycket i filmernas betydelse. Detta besvaras oftast med att alla texter kodas med ideologiska meningar och meddelanden trots att det kanske inte var menat av de som producerat medietexten. Detta gäller även när filmerna endast är gjorda i syfte att underhålla och att sälja biljetter, då det som anses vara god underhållning beror på vilken kulturell och ideologisk standard medietexten är producerad i.²³ Kritik kan också vändas mot urvalet och valet av komedier. Komedi är en genre som ofta använder sig av stereotyper endast för att skapa en komisk effekt och skulle då inte vara representativ för verkligheten.²⁴ Det skulle därför bli en tunn analys som inte skulle ge en djupare förståelse i hur synen på veganism och vegetarianism är i samhället. För att försvara valet av komedier väljer jag som innan nämnt att dessa produktioner är gjorda för den stora massan och därmed har stor resonans hos publiken, vilket gör det möjligt och viktigt att studera även komedier.

3. Teori

I detta kapitel kommer jag gå igenom relevanta teori för mitt ämne. Jag kommer börja med representation, stereotypisering, genus följt av de teorier som behandlar djurs relation till människor och media

3.1 Representation

Uppsatsens mest centrala begrepp är representation med utgångspunkt från kulturvetaren och sociologen Stuart Hall och hans definition av begreppet. Liksom han kommer jag att se representation ur ett konstruktionistiskt perspektiv.²⁵

Hall menar att representation är en del av den meningsskapande processen och då genom språkanvändning, med språk menar Hall alla former av uttryck så som ord, bild och ljud. Det är alltså centralt för att kunna förstå vår omvärld och kunna kommunicera med andra individer.²⁶ Enligt Hall är representation uppbyggd på två system. Det första är det system där alla objekt, händelser och människor kopplas till det som Hall benämner som "koncept" eller mentala representationer. Det andra systemet är språket, alltså sättet vi kommunicerar våra koncept genom olika tecken. Processen som sammanflätar objekten, koncepten och tecknen är

²² Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010, 15, 17. Østbye, Helge, *Metodbok för medievvetenskap*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004, 33

²³ Benshoff, Harry M. & Griffin, Sean, *America on film: representing race, class, gender, and sexuality at the movies*, 16

²⁴ Hayward, Susan, *Cinema studies: the key concepts*, 3. ed., Routledge, London, 2006, 358

²⁵ Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation*, 2. ed., SAGE, London, 2013, 11

²⁶ Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation*, 4, 14

det som utgör själva kärnan i representation. För att kunna förstå och avkoda varandras mening måste vi i någon mån dela ett så kallat koncept och tolka världen från samma perspektiv, alltså dela kultur.²⁷

Värt att nämna är att det första representationssystemet inte består av individuella koncept utan de grupperas, klassificeras och länkas ihop på komplexa vis. Enligt Hall är det viktigt för denna klassificering att konceptens likhet respektive olikhet, detta blir alltså intressant för mitt ämne då dessa principer har stor betydelse för tolkningar och representation av det främmande.²⁸ Hall menar att mening inte finns i varken objekt eller ord, utan skapas i representationsprocessen. Detta innebär att mening aldrig fixeras, utan ständigt omvärderas utifrån kulturella och sociala förhållanden.²⁹ Dock så kan mening fixeras tillfälligt med hjälp av en så kallad ”kod”. En kod är sociala konvention som länkar samman koncept och ord som låter individer avkoda och kommunicera mening. Dessa koder kan vara så pass starka att de få godtyckliga relationer att framstå som naturliga och därför obestridliga. Att meningsrelationer kan verka fixerade och naturliga påverkar hur vi ser på det som är olikt, detta kommer jag ta upp under rubriker stereotyper.³⁰ Viktigt att tänka på är också att en representation aldrig är neutral, utan alltid färgad av den kultur som den är producerad i.

Warren Buckland och Edward Branigan skriver i *The routledge encyclopedia of film theory* att enligt teorin om representation att en film inte bara är ett objekt utan existerar genom hur den upplevs och uppfattas som del av den rådande kulturen.³¹ De beskriver också hur konst traditionellt har varit ett av grundläggande mediumerna för att uttrycka människors värderingar, samhälliga problem och skapa mening för dess existens.³² Även filmvetaren Richard Dyer skriver i sin bok *The Matter of Images, Essays on representations* om hur representation inom konst och kultur fungerar. Han skriver att sociala grupper som representeras och konstrueras i populärkultur har ett samband med hur sociala grupper betraktas och därmed behandlas av andra men även hur grupper ser på sig själva och därmed också hur de agerar i ”verkligheten”.³³ Därför är det angeläget att analysera representationer av sociala grupper då det kan medföra ökad medvetenhet om hur grupper framställs och dess följder, som

²⁷ Ibid, 2-4

²⁸ Ibid, 14

²⁹ Ibid, 2-4

³⁰ Ibid, 2-4

³¹ Branigan, Edward & Buckland, Warren (red.), *The Routledge encyclopedia of film theory*, Routledge, London, 2014, 402-404

³² Branigan, Edward & Buckland, Warren (red.), *The Routledge encyclopedia of film theory*, 404

³³ Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation*, 2. ed., Routledge, London, 2002, 1

i sin tur förhoppningsvis kan leda till omprövad representation och med tiden både förbättrad syn och behandling av berörda individer, men även för att få insikt i vilka värderingar och normer som råder i det samhälle i vilken texten är producerad.

3.2 Stereotyper

Stereotyp är en form av maktutförande genom representation menar Hall. Som han skriver att vid en stereotypisering av en individ eller grupp tillskrivs de ett fåtal yttre egenskaper som generaliserar och överdrivs, det är också egenskaper som beskrivs som naturliga. De naturligt ursprungliga egenskaperna gör att stereotyper ofta är statiska och endimensionella och har låg utvecklingspotential, de är också svåra att förändra.³⁴ Hall beskriver också att signifikativt för stereotyper är att de är motsägelsefulla, det tycks vara representerade genom motsatta och gravt polariserade ytterligheter. Exempel på detta kan vara god/ond, civiliserad/primitiv, ful/attraktiv eller avstötande för att det är annorlunda/intressant för att den är exotisk.³⁵

Likt de koncept Hall diskuterar som grupperas och klassificeras i olika typer av system i våra huvud, klassificerar och grupperar vi även människor, ofta utifrån deras roller som exempelvis pappa, chef etc, eller olika personlighetstyper och etnicitet. Enligt Hall är detta nödvändigt för att förstå världen omkring oss. Stereotyper är alltså grova förenklingar och som enligt Hall ofta används för att exkludera underordnade grupper och framhäva deras olikheter, på så sätt befäst ett ”vi”- och ”dem”-tänkande.³⁶

I *The Matter of Images, Essays on representations* beskriver Richard Dyer begreppet stereotyp utifrån ett filmperspektiv, där han utgår från Walter Lippmanns forskning. Stereotyp beskrivs som en ordnande process, en genväg, referering till världen och uttryck av värderingar.³⁷ Dyer uttrycker även att stereotyper också ofta används för sin narrativa funktioner, något som även Susan Hayward skriver om i sin text om stereotyper i *Cinema Studies, Key Concepts*³⁸ Denna genväg och detta uttryck av värderingar som fungerar som en narrativ funktion blir mycket viktigt att studera i film då det ofta sker omedvetet.

³⁴ Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation*, 278

³⁵ Ibid, 263

³⁶ Ibid, 278

³⁷ Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation*, 11

³⁸ Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation*, 15 och Hayward, Susan, *Cinema studies: the key concepts*, 385

3.4 Hårt manligt kött mot mjuka kvinnliga vegetabilier.

”Kött är endast för män” så skriver Carol J Adams i sin bok *The sexual politics of meat a feminist-vegetarian critical theory*. I samhällen som har som norm att äta kött är det ofta manlig identifikation att tycka om kött, det är alltså något manligt kodat.³⁹ Adams beskriver att det skett ett skifte, kött representerar numera essensen eller principen av något och att kött är något man njuter av och utmärker sig med, medan dess motsats, alltså vegetabilier också har ändrats och representerar nu något som är tråkigt, monotont och passivt, något som ofta kopplas till kvinnor. Vegetabilier kan alltså kopplas till feminin passivitet och att kött numera är en aktiv maskulin symbol enligt Adams.⁴⁰

Molloy skriver i sin bok *Animals in popular media* att djurrättskampen och vegetarianism/veganism länge har associerats med den feministiska kampen och ofta kopplats till känslor. Molloy nämner ett exempel på att kvinnor som motsatte sig djurtester ofta drevs av känslor, hysteri, sentimentalitet eller ignorans mot vetenskapen.⁴¹ I västerländsk politisk teori har kvinnor och djur ofta sammanlänkats. Kvinnor och djur sågs som icke-rationella varelser, att kvinnor tvingats kämpa för sin rösträtt hänger delvis samman med synen på dem som djuriska eller som objekt. På liknande vis argumenteras det för att icke-mänskliga djurs avsaknad av mänskligt (manligt definierat) förnuft gör att människor inte behöver ha något moraliskt ansvar gentemot dessa.⁴² Detta är också något som Lisa Gålmark tar upp där hon beskriver att kvinnor ofta avbildas som djur i pornografi och herrtidningar.⁴³

Gunilla Jarlbro skriver i sin bok *Medier, genus och makt* hur kvinnor gestaltas och vilka typer av ämnen som de oftast förknippas med, både i nyhetsmedier och populärkultur. De kopplas oftast samman med ämnen som brukar klassificeras som mjuka, såsom sociala frågor, skola, omsorg och känslor. För män hävdar Jarlbro att de förknippas oftast med så kallade hårda ämnen, såsom ekonomi, krig och politik och dessa klassas som de riktiga ämnena. Hon menar även att i populärkulturen fokuseras det mycket mer på kvinnors utseende och deras livsstil än vad det gör för män i populärkultur.⁴⁴

³⁹ Adams, Carol J., *The sexual politics of meat: a feminist-vegetarian critical theory*, 20th anniversary ed., Continuum, New York, 2010, 48,49

⁴⁰ Adams, Carol J., *The sexual politics of meat: a feminist-vegetarian critical theory*, 60

⁴¹ Molloy, Claire, *Popular media and animals*, 27-29

⁴² Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (red.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader*, Columbia University Press, New York, 2007,

⁴³ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 117

⁴⁴ Jarlbro, Gunilla, *Medier, genus och makt*, Studentlitteratur, Lund, 2006, 37

Det är alltså stor skillnad på hur män och kvinnor gestaltas och utifrån dessa tre böcker och författare som behandlar feminism och genus kommer jag att analysera de rollfigurer som är valda för uppsatsen och studera om gestaltningen skiljer sig beroende på om de är man eller kvinna trots att de tillhör en social grupp som står utanför normen.

3.5 Köttnormen och djuradvokater

Lisa Gålmark skriver i sin bok *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen* om feminism och människors relation till djur. I boken tar hon upp begreppet köttnormativet, det är den norm som gör att det anses vara självklart att äta kött och därmed bidrar normen till att de personer som avstår normen om kött blir de avvikande. Köttnormen är precis som många andra normer sammanvävd i olika makthierarkier, så som den om rasism, kön, kultur etcetera. I det västerländska samhället är denna norm väldigt befast och tar sig uttryck i bland annat skolan, media, reklam och litteratur. Gålmark skriver att detta sker på liknande vis som att media och reklam förmedlar bilden av kvinnokroppen som objektifierande och till för den ene, ofta mannen, att konsumera med blicken. Precis så förmedlar media och reklam objektifierande bild av djur som till för människor att konsumera.⁴⁵

Gålmark listar sex tekniker som används gentemot ”djuradvokaten” för att hålla uppe köttnormen. Med ”djuradvokaten” menar Gålmark en person vars handlingar och synsätt bryter mot människomans-och köttnormen eller en förespråkare och försvarare av djur. Begreppet ”djuradvokaten” används alltså som ett samlingsbegrepp för att förklara denna normbrytande grupp som kan liknas med andra normbrytande grupper, så som homosexuella som bryter mot heteronormen eller personer som bryter mot barnalstringsnormen eller kärnfamiljsnormen. Den första tekniken är egenskapstillskrivning, ”djuradvokater” tillskrivs samma egenskaper. Den andra är tystnad/ignorering, ”djuradvokatens” tal eller skrift bemöts med tystnad och leder ofta till att det talade och det skrivna tystnar. Det tredje är sjukdomsdiagnostisera, ”djuradvokaten” benämns som störd, onormal, psykiskt sjuk. Den fjärde tekniken är förlöjligande, ”djuradvokaten” hånas och skämtas för sitt synsätt. Den femte tekniken består av demonisering och stigmatisering, ”djuradvokaten” omnämns med ord som vill skrämja. Den sjätte och sista tekniken är skriftmässig styckning, ”djuradvokatens” tal eller skrift avfärdas som knäppskallighet och klipps ner eller bort.⁴⁶ Samtliga av dessa punkter kommer inte att bli applicerbara på mitt urval då det är en sociologisk studie men då många har

⁴⁵ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 68

⁴⁶ Ibid, 69

valt vegetarianism och veganism för djuren skull och att personer som bryter normer ofta generaliseras, går det att argumentera för att detta är relevant för min studie. Är det samma tekniker som används i de filmer som jag analyserar?

4. Analys

4.1 Unga rebellen

En Familj (2013) eller originaltitel *August: Osage County* (2013) är en amerikansk dramafilm som handlar om en familj från den amerikanska södern som återförenas under familjefaderns begravning. Familjens yngsta medlem Jean Fordman spelad av Abigail Breslin är rollfiguren som är intressant för min studie. Hon är 14 år gammal, vegetarian och inte alls intresserad av att åka tillbaka hem till sin mormor för att träffa resten av familjen. Hon åker med sina två föräldrar Barbara Weston-Fordham (Julia Roberts) och Bill Fordham (Ewan McGregor) som egentligen är skilda men som under resan spelar att de fortfarande är gifta för att slippa konfrontationer med släkten. Jean presenterats för första gången när hon följer med sin far för att handla vin till den stundande begravningsmiddagen. Här kodad som den typiske tonårstjejen eller tonårsrebellerna, det kommer fram att hon både röker cigaretter och marijuana.

Begravningsmiddagen är den mest centrala scenen i filmen och är den enda scenen när alla karaktärer är samlade, under middagen sker ett antal konfrontationer med stor relevans för filmens fortsatta handling. Jean Fordman blir här utfrågad av sin mors farbror Charles Aiken (Chris Cooper) om varför hon inte äter kött, hon svarar "When you eat meat, you ingest an animal's fear", och menar på att när en levande varelse känner rädsla bildas det en kemisk reaktion, som enligt henne inte är bra att äta. Hon får tveksamt medhåll från ett par familjemedlemmar men de blir snabbt överröstade av Charles som säger "Wow. You mean I've been eating fear, what, three times a day for sixty years?" och fortsätter "I guess it's the way I was raised, but it just doesn't seem like a legitimate meal 'less it has some meat somewhere". Här blir det tydligt att hon målas ut som den som är olik, den "andre", när nästan ingen håller med henne, vilket är en del av stereotypisering enligt Stuart Hall.⁴⁷ Middagen går sedan vidare med en väldigt otrevlig stämning runt bordet och efter en diskussion så bryter Charles Aiken ihop i något som kan liknas med en hjärtattack, en stund senare säger han: "I got a big bite of fear! I'm shakin' in my boots! Fear never tasted so good". Det utlöser skratt runt bordet och de familjemedlemmarna som i någon mån var på Jeans sida har nu bytt. Jeans mamma Barbara

⁴⁷ Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation*, 278

som varit relativt tyst under tiden börjar skratta och säger ”I catch her eating a cheeseburger every now and again.”. Ytterligare ett exempel på hur hon dumförklaras, detta kan också kopplas till Gålmarks tekniker för att befästa köttnormen, närmre bestämt den fjärde tekniken om förlöjligande.⁴⁸

Ur ett ”mat i film”-forskningsperspektiv är detta ett talande exempel på hur Jean val av kost spelar roll för vilken hierarkisk plats hon har i familjen och stämmer väl överens med hur Cynthia Baron, Diane Carson och Mark Bernard beskriver kosten och matens roll i sin forskning, alltså att maten har en central roll i en människas identitet, sociala interaktioner och relation till sin omgivning.⁴⁹

Det går också att tolka Jean som en mycket naiv tonårsrebell då hennes argument för att vara vegetarian är byggda på att hon inte vill äta rädsla och att det samtidigt antyds av hennes mor att hon ibland fuskar med att äta vegetariskt, att hennes vegetarianism skulle kunna vara en form av tonårsrevolt mot sina föräldrar. Under filmens gång får Jean ett flertal gånger utbrott mot sina föräldrar utan någon större anledning. Ytterligare en scen som befäster Jean som den naiva rebelliska personen, är när hon mitt i natten smyger ut och röker på, samt låter sig förföras av sin moster Karens (Juliette Lewis) pojkvän Steve Huberbrecht (Dermot Mulroney). De blir tillslut upptäckta av de andra och det utmynnar i ett stort bråk dels mellan Steve och Barbara, men också Jean får en rejäl utskällning av Barbara och Bill. Bråket leder sedan till splittringar i familjen

Ur ett genusperspektiv är Jeans vegetarianism ett typexempel på hur kvinnor brukar porträtteras. Det är tydligt att hennes vegetarianism är kopplat till hennes känslor, vilket är vanligt genom historien enligt både Clarie Molloy och Carol J Adams.⁵⁰ En annan mycket intressant aspekt är hur förtryck av kvinnor, kvinnors känslor till djur och djurens känslor tas uttryck i denna film. Charles Aiken sitter vid kortsidan av bordet som enligt Massimo Montana traditionellt är sittplatsen för överhuvudet.⁵¹ En äldre man står över och gör narr av en yngre kvinna och hennes åsikter, köttnormen står alltså över vegetarianismen och mannen är överordnad kvinnan.

⁴⁸ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 69

⁴⁹ Baron, Cynthia, Carson, Diane Bernard, Mark, *Appetites and Anxieties: Food, Film, and the Politics of Representation*, 250

⁵⁰ Molloy, Claire, *Popular media and animals*, 27-29 och Adams, Carol J., *The sexual politics of meat: a feminist-vegetarian critical theory*, 60

⁵¹ Montanari, Massimo, *Food is Culture*, 95ff

En annan rollfigur som stämmer in på samma stereotypa kriterier är Lisa Simpson (Yeardley Smith) i tv-serien *The Simpsons* (1989-), hon blir vegetarian i avsnittet *Lisa the vegetarian* som sändes 1995 och har varit uttalad vegetarian sedan dess. Precis som för Jean så är Lisas vegetarianism i grund och botten kopplat till känslor för djuren, Lisa blir förälskat i ett lamm och bestämmer sig för att sedan bli vegetarian. Lisas naiva del bekräftas i samma episod när hennes pappa Homer Simpson (Dan Castellaneta) anordnar en grillfest, Lisa förstör den genom att försöka förstöra allt kött som grillas. Lisa flyr hemifrån för att hon inte kan stå ut med att resten av familjen äter kött, hon träffar då Apu och Paul och Linda McCartney som alla är veganer och som lär henne att det inte hjälper att försöka tvinga på någon annan sin åsikter. Lisa ber sedan Homer om ursäkt för sitt utspel och lovar att inte gör så igen.

Utifrån Stuart Halls och Richard Dyers teorier om att vi skapar mening genom bland annat filmer som i sin tur kommer att påverka hur vi ser och agerar i verkligheten, skulle stereotypa gestaltningen av dessa två kvinnliga rollfigurer leda till att vi i verkligheten ser på unga vegetariska kvinnor som personer som styrs av känslor, som gör naivt uppror mot sina familjer och är naivt oförmögna att styra sin känslor och handlingar.⁵² Frågan som bör ställas är varför tillskrivs dessa kvinnliga rollfigurer egenskaper som att vara vegetarian och inte någon av de manliga, eller varför måste de göra uppror mot sin familj?

4.2 Den djurälskande livsomvandlingen

Under denna rubrik kommer jag att behandla rollfiguren Peggy Spade spelad av Molly Shannon och som är huvudrollen i filmen *Year of the dog* (2007). Peggy är en kvinna i 40-års åldern som jobbar med administration på ett medicinföretag, hon lever ett väldigt enkelt liv med några få vänner och ett bristande kärleksliv. Hennes närmsta vänner är hennes hund Pencil och hennes arbetskollega Layla spelad av Regina King. Filmens konflikt tar vid när Pencil en natt vägrar att komma in i huset och lägga sig, Peggy väljer då att låta honom stanna ute. Morgonen där på hittar hon hunden hos grannen Al (John C. Reilly) utslagen och näst intill medvetslös, hon tar honom till veterinären men han klarar sig inte och dör.

Trots Peggys sorg över hunden försöker hon gå vidare. Hon börjar få kontakt med sin granne och han bjuder ut henne på en dejt. Peggy upptäcker att Al är en jägare som samlar på gevär och knivar. Hon börja misstänka att Pencils död kan ha något och gör med Als tveksamma relation till djur att göra, hon börjar rota i hans garage och hittar rättgift, hon

⁵² Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation,??* och Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation*, 1

misstänker att det kan vara Al som råkat döda Pencil men hon tar inte det vidare. Ett par dagar senare får Peggy ett samtal från Newt (Peter Sarsgaard) som volontärarbetar på "Society for the Prevention of Cruelty to Animals" och som frågar Peggy om hon vill adoptera en hund. Hunden Peggy adopterar har problem med att uppföra sig och därför kommer Newt att hjälpa henne att träna Valentine, som hunden kallas.

Detta möte blir en vändpunkt i Peggys liv och i filmen, Newt är vegan och aktiv i djurrättsrörelsen. Det väcks ett intresse för Newt hos Peggy, hon blir vegan och börjar engagera sig genom att hjälpa Newt att adoptera ut hundar. Hennes nyfunna intresse syns bäst av att hon börja baka veganmuffins och försöker tvinga sina kollegor att testa dem samtidigt som hon även försöker övertala dem alla att adoptera hundar. Med tiden växer intresset mellan Peggy och Newt, de kysser varandra men det visar sig att Newt är asexuell och vill därför inte ha någon relation. Peggy blir än mer sorgsen och ännu mer ensam. Newts fortsätter dock att träna Valentine och erbjuder sig dessutom att ta hand om honom när Peggy ska passa hennes brors barn under en helg. När Peggy kommer tillbaka för att hämta Valentine hittar hon Newt gråtandes. Det visar sig att Valentine attackerat en av Newts hundar så pass illa att den dog. Newt berättar att han skickat Valentine för att avlivas. Peggy blir vansinnig och rusar dit men upptäcker att det är försent. Hon får något som kan liknas vid ett mentalt sammanbrott och bestämmer sig för att adoptera 15 hundar.

Filmen når här klimax, hennes chef ger henne sparken nästkommande dag. Peggys liv faller samman, hon lämnar knappt huset och alla hennes pengar går till att köpa hundmat. En dag kommer Newt förbi, när Peggy inte är hemma, han inser att det är alldeles för många hundar för att det ska vara bra för dem och väljer att konfiskera dem, samt att lämna en varningslapp från sin organisation. När Peggy upptäcker detta blir hon som galen och börjar skylla allt på sin granne Al och natten efter bryter hon sig in i hans hus. Hon tar en kniv från Als knivsamling och försöker attackera och knivsticka honom men han lyckas övermanna henne och ringer polisen. Tack vare sin bror lyckas hon komma ut från polisen och till och med få tillbaka sitt jobb. Snart därpå leder en spontan internetsurfing till information för en djurrättsdemonstration, hon skickar ett mejl till sina kollegor, chef, Newt och bror om att hon måste följa sin själ. Filmen avslutas med att hon sätter sig på en buss med andra djurrättsaktivister och åker bort från sitt gamla liv.

Det intressanta i denna film är rollfigurens förändring samt hur hennes nära och kära ser på hennes veganism. I början ser vi hur hon blygt men tacksamt har med sig munkar tills sin kollegor, när hon sedan blivit vegan börjar hon försöka tvinga sina kollegor att äta

hennes bakelser. Hon har alltså dels blivit mer social och självsäker men samtidigt blivit oförmögen att läsa av sociala koder, hon bryr sig inte när personer i hennes närhet har problem utan vill bara prata om vad hon tycker är fel med djurhållningen. Peggys sätt att tvinga på andra hundar är ett återkommande tema genom filmen. I en scen får hon reda på att Laylas blivande man har varit otrogen. Hon hotar honom genom att säga att hon ska berätta för Layla om hans synder om han inte går med på att adoptera en hund. Förutom att lägga sig i sin bästa kompis kärleksliv börjar hon även uppfostra sin brors barn. Hon åker utflykter till gårdar för övergivna djur men också slakterier för att visa hur dåligt det är. När hon sitter barnvakt åt dem hemma hos brodern upptäcker hon att hans fru har ett flertal pälskläder. Peggy blir arg och förstör dem. Ytterligare en scen som tydliggör henne brist på empati mot medmänniskor och mot normer är när hon samlar in doneringar till en demonstration mot djurtester, detta gör hon på arbetet. När hon frågar sin chef om han vill donera blir hon konfronterad med att hon får göra det på jobbet och han inte vill donera. Hon blir frustrerad och förfalskar hans signatur. Hon tvingar folk att testa sin mat, hon sviker alltså sin bästa vän och bryter mot lagen för att hon har blivit vegan och djurrättsaktivist. Detta har många likheter med hur Molloy beskriver hur djurrättsaktivister porträtteras i kriminaldraman, alltså naiva, har svårt med sociala relationer, är aggressiva, felinformerade och ibland till och med galna.⁵³

Varför Peggy blir vegan går att tolka på olika sätt. Det kan tolkas som att hon blir det för att visa sig bra för Newt, alternativ kan det vara för hennes kärlek till djur eller att det är för att det ingår i den stereotyp om djuraktivisten hon blir när hon börja hänga med Newt och det kan såklart också vara alla perspektiven. Säkert är att det inte är för hälsan eller av miljöskäl, det är alltså någon typ av känslor till djur eller till en man eller för att passa in, vilket då återigen går att koppla samman till att hon som kvinna kopplas till djur och sina känslor, precis som bland andra Carlo J Adams skriver.⁵⁴

Köttnormativet befästs också på snarlikt sätt som i förgående film, genom förlöjligande. När Peggy berättar för sin bror om sina nya intresse, svarar han: "It will be interesting to see how long this lasts", följt av ett fnys. Vilket stämmer överens med Gålmarks sjätte teknik, den om skriftlig strykning eller den om förlöjligande, hennes val avfärdas som en naiv fas som snart kommer gå över.⁵⁵

⁵³ Molloy, Claire, *Popular media and animals*, 27-29

⁵⁴ Adams, Carol J., *The sexual politics of meat: a feminist-vegetarian critical theory*, 60

⁵⁵ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 69

Sammanfattningsvis representerar Peggy här en person som blir vegan av lite skäl som är lite oklara. Det vi vet är att när hon blir vegan så sker en hel livsomvandling, hon tappar all social kompetens och sätter sin aktivist aktioner före sitt egen och andras välmående. Peggy målas alltså upp som en mycket naiv person som inte har möjlighet att sätta gränser och får sedan lida för det. Varför är det en kvinnlig person som gör denna naiva livsomvandling?

4.3 Naiva aktivister

Community är en amerikansk sitcom som startade 2009. I serien får vi följa ett kompisgäng på skolan Greendale Community College. "Community collage" motsvarar något som skulle enklast beskrivas som ett mellanläge av den svenska gymnasieskolan och högskolan. Den är alltså till för att läsa upp sina betyg för vidare studier alternativt för att de inte haft tillräckligt med betyg från det som kallas high school för att börja på collage. Detta betyder att varje person i kompisgänget har en speciell bakgrundshistoria till varför de har börjat på skolan. Denna bakgrundshistoria är mycket viktigt för den karaktärsbyggnad som finns i serien och därför anser jag att det är av vikt att beskriva dessa historier kortfattat.

Gruppen består av: Jeff Winger (Joel McHale) en advokat som har börjat på Greendale för att han blev upptäckt med att ha en förfalskad juristexamen, han kudas som narcissistisk kvinnokarl och den typiske alfahannen som gärna gör så lite jobb som möjligt. Med tiden mjuknar Jeff och börjar allt mer att ta ansvar och är beredd på att göra personliga uppoffringar till förmån för gruppen. Abed Nadir (Danny Pudi) är en ung filmstudent som går på Greendale för skolans praktiska filmutbildning. Han är som ett uppslagsverk när det gäller filmer och TV-serier, han fantiserar sig ofta iväg i sin egen värld och har ibland svårt med sociala situationer, Abed kudas alltså som gruppens nörd. Troy Barnes (Donald Glover) är en före detta amerikansk fotbollsstjärna i high school-laget. Han skadade sig under en fest och upptäckte att han inte hade några andra betyg för att klara skolan vilket ledde till att han började på Greendale. Han blir alltså gruppens dumma sportkille. Shirley Bennett (Yvette Nicole Brown) är en kristen singelmamma som går på Greendale för att hon vill starta ett café. Hon ses ofta som modersgestalten i gruppen vilket hon ofta utnyttjar för att manipulera de andra. Annie Edison (Alison Brie) gruppens yngsta medlem, kudas som en högpresterande och duktig student. I high school var hon extremt opopulär och osäker på sig själv. Hon utvecklade ett beroende för medicinen Adderall och klarade därför inte av skolan. Pierce Hawthorne (Chevy Chase) är gruppens äldsta medlem. Han är en miljonär som har börjat på Greendale för att han

är uttråkad och något slags försök till att hitta sig själv. Pierce kodas som gruppens gammalmodiga gubbe.

Till sist har vi Britta Perry, som är spelad av Gillian Jacobs och som är den rollfiguren som jag kommer att fokusera på i denna analys. Britta är född 1980 och är alltså 29 år när serien startade. Hon hoppade av high school för att hon trodde att det skulle imponera på bandet Radiohead, samtidigt började hon vandalisera diverse reklamskyltar i området där hon bor. I detta fann hon ett umgänge som gillade att vandalisera. De startade en grupp som kom att kallas "Anarchist billboard vandals". När sedan gruppen växte sig större blev Britta utslängd. Hon började då arbeta som fotmodell och började engagera sig i volontärorganisationen "Peace Corps", som går ut på att hjälpa personer i andra länder att förstå amerikansk kultur. Hon startade sedan en ny grupp som kallar sig "The An-HER-Chists" men blev där också utkastad när gruppen blev större. Britta insåg sedan att hon behövde ta tag i sitt liv och började då på Greendale för att hon hade hört att det var lätt att få en examen där.

Communitys (2009-2015) huvudkaraktärer är såklart uppbyggda på stereotyper som ska möta varandra och därför skapa humor och driva storyn framåt. Dock är det tydligt genom att bara titta på Brittias bakgrundshistoria att hon stereotypiseras som den typiske kvinnlige aktivisten som ofta ställer sig utanför de kvinnliga normerna och som dessutom har valt att vara vegetarian. Varför Britta är vegetarian är dock inte uttalat men det går att tolka det som att hon är vegetarian för att det passar in i hennes aktivistiska livsstil, för hon tycker om att ställa sig utanför normen och har alltid gjort det.

I andra avsnittet från säsong tre blir det tydligt hur Britta söker efter det aktivistiska och det som ställer sig utanför normen. Britta får ett flygblad i början av avsnittet där hon ser att en av hennes före detta aktivistkompisar har blivit fängslad i Syrien. Britta som precis börjat ta sina studier på allvar blir avundsjuk och säger "She's imprisoned by an oppressive regime halfway around the world and I'm, what? In college? Where are my values? Man, she's got a Facebook group?". Det visar på hur hon naivt romantiserar hur det är att vara aktivist och kan också tolkas som att aktivistiska handlingar mest utgår från sig själv. Samtidigt har Chang (Ken Jeong) precis skolat om sig från lärare till skolvakt och letar efter någon som han kan omhänderta. Brittias vilja att demonstrerar växer och hon upptäcker att Chang vaktar en soptunna som står farligt till och hon väljer att sparka på den. Chang reagerar och ger henne en varning. Då startas Lionel Richies låt Hello i bakgrunden och de skiljs åt leende. Under avsnittets gång drabbas dessa två rollfigurer samman flera gånger och det är tydligt att Britta

bara gör detta för att få uppmärksamhet och skapa den identitet som aktivist som hon förlorat med tiden.

I andra episoden av första säsongen finns ett tydligt exempel på hur Britta anser att det finns ett rätt sätt att vara aktivist. Annie och Shirley har bestämt sig för att starta en demonstration och insamling, när Britta ser detta så tycker hon att de demonstrerar på fel sätt och säger ”But this is tacky and lame”, men får sedan ändra sig när det uppenbarar sig att hon själv inte gör något för att hjälpa de drabbade. Ett tydligt exempel på att Britta stereotyp kodas som naiv.

Under den tredje säsongen öppnar en Subway-restaurang upp i skolans matsal, vilket rör upp Pierce och Shirleys känslor då de planerat att starta en egen restaurang i den lokalen. Subway har anställt en person som bytt namn till Subway (Travis Schuldt) och som börjat studera på skolan. Det har de gjort för att få lov enligt skolans regler att öppna upp sin restaurang. Britta reagerar på detta och bestämmer sig för att hon ska hjälpa Pierce och Shirley. Henne plan är att förföra studenten Subway för att sedan få honom att ändra sig och gå emot att företag köper in sig på skolan. Britta lär känna Subway, hon uttrycker här också att hon är vegetarian och de börjar spendera mer tid tillsammans. Britta misslyckas med sitt uppdrag och får känslor för Subway. Detta leder till att Subway får sluta och byts ut mot en annan person och restaurangen är kvar.

Dessa exempel stämmer överens med den litteratur som finns. Claire Molloy skriver om gestaltning av aktivister i kriminalserier som naiva och identitetssuktande personer.⁵⁶ Även Laura Wright skriver om hur vegetarianer och veganer stereotypiseras som en person som gör naiva aktivistiska handling för att klättra i sitt identitetsbyggande.⁵⁷

Hur befästs köttnormerna? Jo gruppen brukar ofta retas med Britta på olika sätt, varje gång Britta uttalar ordet ”bagel” blir hon utskrattad. Hennes namn blir med tiden ett ord gruppen använder för att påpeka att någon har misslyckats eller gjort bort sig. Varje gång hon nämner att hon är vegetarian bemöts hon med ett suckande eller som Troy uttrycker det ett flertal gånger: ”no shit”. Detta är ett återkommande tema i representation av vegetarianer i audiovisuella produktioner skriver Brittany Shoot. Det används ofta som en slags comic relief, alltså för att skratta åt.⁵⁸ Det är också tydliga exempel på hur på tekniker som Gålmark tar upp,

⁵⁶ Molloy, Claire, *Popular media and animals*, 27-29

⁵⁷ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 6-7

⁵⁸ Shoot Brittany, *Television and film*, 224

Britta och hennes livsstil blir nästan som en sjukdom, alltså den tredje tekniken om sjukdomsdiagnostisering.⁵⁹

Det går att säga att Britta är en kvinnlig vegetarisk rollfigur som bryter mot en del av de stereotyper som är kopplade mellan kvinnor och känslor för djur. Hennes vegetarianism är inte kopplad till känslor dock kodas hon fortfarande som en typisk kvinna och tillskrivs inte de egenskaper som manliga vegetarianer och veganer ofta får, som jag kommer att gå in på under nästa rubrik.

Även under denna rubrik går det att diskutera Lisa Simpson från *The Simpsons* (1989-), i episoden *Lisa the Tree Hugger* träffar Lisa en kille vid namn Jesse Grass som är ledare för miljögruppen ”Dirt first” samt benämner sig som en ”level 5 vegan”. Lisa får intresse för Jesse och vill gå med i gruppen. Jesse uttrycker att Lisas vegetarianism är en bra början och att hon kan få vara med i miljögruppens posöravdelning. Hon går med i miljögruppen och tar på sig att bosätta sig i ett fällningshotat träd för att imponera på Jesse. Efter ett par dagar uppe i trädet börjar Lisa sakna sin familj och bestämmer sig för att en natt smyga hem ett par timmar men väl hemma somnar hon och när hon vaknar har trädet fällts. Likt Britta Perry har Lisa en aktivistisk sida, som gärna ställer sig utanför lagen men endast om det är för att imponera på någon eller för att bygga sin identitet. Detta stämmer väl överens med Laura Wrights diskussion om hur veganism i amerikansk kultur ofta bygger på identitetsskapande samt att vegan ofta ses som idealet och att alla andra som inte är det är lägre ner i en hierarkisk ordning.⁶⁰ Det går att tolka att både Brittias och Lisas aktioner i dessa utvalda episoder görs för att stiga i denna hierarki. Britta, och i viss mån Lisa Simpson, representerar ur detta perspektiv en vegetarian som står för bra värden och som gärna säger vad hon tycker. Hon stereotypiseras till en naiv rebell som bygger hela sin identitet på att vara annorlunda från normen. Varför är det Britta som är den misslyckade aktivisten och som är vegetarian? Varför är det ingen av de andra gruppen som tillskrivs vegetarianism?

⁵⁹ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 69

⁶⁰ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 6-7

4.4 Manliga hippien

Grown ups (2010) är en amerikansk komedi som handlar om fem medelålder män som gick i skolan tillsammans. Nu efter 30 år återförenas de, då deras baskettränare gått bort och ska begravas. De fem männen består av: Lenny Feder (Adam Sandler), beskrivs som en rik och ambitiös hollywoodtalang, Eric Lamonsoff (Kevin James), beskrivs som familjefar och delägare i ett möbelföretag, Kurt McKenzie (Chris Rock), hemmapappa som tar hand om familjens hem, Marcus Higgins (David Spade), arbetslös ungarl och till sist Rob Hilliard (Rob Schneider) som är den karaktär som jag ämnar att analysera under denna rubrik.

Alla karaktärer presenteras i början av filmen, när de var för sig får ett telefonsamtal om att deras gamle baskettränare Coach Robert "Buzzer" Ferdinando (Blake Clark) har dött. Rob utför en värmestensmassage på sin 30 år äldre fru Gloria Noonan (Joyce Van Patten) när han får samtalet. Han är den enda av de fem männen som visar känslor under den scenen och frågar dessutom sin fru om hjälp för att kunna hantera känslorna under begravningen. Rob är klädd som den typiske hippien med en poncholiknande tröja, luftiga byxor och långa halsband, redan här utmålas Rob som olik de andra, som känslostyrd och spirituell.

När de andra senare möts på begravningen är Rob redan på plats och när de får syn på honom uttrycker Marcus ett suckande: "God it's Captain Caring of the SS melodrama", alltså "kapten omsorg av SS melodrama". Vilket då kan tolkas som att Rob skulle vara omsorgsfull och patetiskt känslös, kanske till och med militant omsorgsfull då kapten är militärisk term. Under samma scen beskrivs Rob också som överförälskad av de andra vännerna och ses som allmänt konstig. Trots att han är man tillskrivs Rob kvinnliga egenskaper i enlighet med att veganism och att ställa sig utanför köttnormen är något som genom historien och kulturen ansetts kvinnligt.⁶¹ Även Stuart Halls "vi"- och "dem" går att applicera här när Rob gestaltas som den mest annorlunda och olik de andra av de fem männen.⁶²

Nästa scen som utmärker sig för Rob är frukostscenen dagen efter begravningen. Rob och hans fru har bestämt sig för att göra raw- och veganfrukost till alla. Detta får väldigt tveksamma reaktioner, när Lenny kommer in i köket är det första han säger: "What stinks here so?" följt av att Rob försöker förklara vad det är han och Gloria har lagat och varför det är extra hälsosamt, Lenny ställer sig tveksam och börjar slå Rob med maten istället. Lenny får tag i ett

⁶¹ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 7

⁶² Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation*, 278

paket bacon och ska precis börja steka upp det, då får han en utskällning av Rob som vrålar: ”Not in here. That meat comes from dead animals and it’s not going near the vegan food. Murderer.”. Lenny går ut på terrassen och steker upp all bacon, Kurt och Eric kommer ut och ser lättade ut av att det steks bacon. Eric uttrycker ”Hilliard tried to make me some Tofu grape-nuts...” med uppgiven röst.

Först och främst ser vi här hur Gålmarks teknik om förlöjligande för att befästa köttnormen, genom att trycka ner Rob verbalt och prata bakom hans rygg, vilket också kan koppas till ett ”vi”- och ”dem” perspektiv.⁶³ Vi ser också att hippie-stereotypen fortsätter men även att han likt tidigare analysobjekt också försöker tvinga på sina åsikter och kosthållning på andra människor.

För att koppla rollfiguren Rob hur den ställer sig ur ett genusperspektiv blir en scen extra intressant. Det är efter att de fem huvudkaraktärerna har haft en privat ceremoni och spridit Coach ”Buzzers” aska, alla utom Rob delar traditionsenligt på en hink friterad kyckling för att hylla Coachen. Rob börjar då oroa sig för att hans döttrar från sitt före detta giftermål ska komma på besök under eftermiddagen, han översköls av känslor och tar en bit kyckling.

Utifrån detta kan vi utläsa att det antagligen inte är så att Rob är vegan för djurens skull utan mer för hälsan, som sagt är han väldigt tydlig med att den maten han äter ska vara nyttig. Rob utövar också en hel del spirituella övningar under filmens gång som också kan kopplas till hans hälsa. Han kallas för militant känslös vilket också kan tolkas och kopplas till hans veganism, vilket är ett vanligt sätt att benämna veganer på enligt Anna Stubbendorf och Ulrika Thell.⁶⁴ Detta skulle då stämma överens med det Laura Wright hävdar, att veganism för män är omöjligt så länge det är för djurrättsliga själ.⁶⁵

Rob Hilliard är inte den enda karaktären som här gestaltas som vegetarisk- eller vegansk hippie, utan även Shaggy och i viss mån Scooby-Doo. De är vegetarianer i den tecknade orginalserien *Scooby-Doo, where are you?* (1969) men är även det i den stora spelfilmen *Scooby-Doo! and the Monster of Mexico* (Raja Gosnell, 2002). Shaggys klädstil är väldigt lik Robs, båda älskar mat samtidigt som de inte vill skada någon. Ett annat exempel på den typiska veganska hippen är när gänget i filmen *Grandma’s boy* (Nicholaus Goossen, 2006) går till en vegansk restaurang där det spelas exotisk musik, det är inrett som ett tropiskt spa och

⁶³ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 69

⁶⁴ Stubbendorf, Anna och Thell, Ulrika, *Från båt till folkrörelse – En studie av Dagens Nyheters skildring av veganer*, 2

⁶⁵ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 108

all personal har stora luftiga och färgglada kläder. Servitören på denna restaurang är spelad av David Spade och hans karaktär är också klädd likt Shaggy och Rob samt väldigt mån om att berätta om hur bra vegansk mat är för gästerna.

Sammanfattningsvis representerar Rob Hilliard tillsammans med de andra nämnda veganerna en endimensionell och stereotyp bild av en manlig vegan som är den typiske hippien, som utövar spirituella övningar, äter nyttigt och kallar icke-veganer för mördare. Utifrån representationsperspektivet befäster detta normen om att en man som inte är hippe kan inte heller vara vegan eller vegetarian. Varför är det just Rob som är vegan och varför är det inte någon av de andra huvudkaraktärerna som tillskrivits dessa egenskaper?

4.5 Den intellektuella och exotiska mannen

I denna del av analysen kommer jag att behandla Adrian Veidt eller som hans superhjältekaraktär Ozymandias och som i filmen *Watchmen* (2009) spelad av Matthew Goode. För att kunna förstå och analysera honom på ett bra sätt krävs det en beskrivning av Ozymandias bakgrund. För att kunna förstå filmen i sin helt i sig behövs också en förförståelse för karaktärerna som fås genom de grafiska romaner som finns.

Adrian Veidt kommer från en rik familj som immigrerade till USA från 30-talets Tyskland, det antas att det är en familj med nazistiskt ursprung. I filmen gestaltas det med att han i privata situationer bryter på tyska, medan han i offentliga framträdanden gör om dialekten till amerikanska. Adrian tilltalas ofta som världens smartaste och han hade pluggat färdig på universitet vid 17 års ålder, i samband med detta dör hans båda föräldrar. Han väljer då att följa i sin stora förbild, Alexander den stores fotspår och ger sig ut på en bildningsresa. När han kommer tillbaka har han blivit vegetarian och pacifist, dock har han också lärt sig Kung Fu. Adrian blir sedan en framgångsrik affärsman som ska rädda världen. Efter att hans flickvän har dött av en överdos bestämmer han sig för bli en vigilant och tar då namnet Ozymandias.

Filmen utspelar sig i början av 1980-talet mitt under en av Kalla krigets mest kritiska tidpunkter. Ozymandias kan på sätt och vis ses som antagonisten, trots att det inte finns en tydlig protagonist mot antagonisten, då han vill offra miljontals människor för att få fred på jorden. Hans plan är att använda reaktorer som hans vän Dr Manhattan har byggt till honom, ovetandes om Veidts planer. Reaktorerna ska utplåna världens största städer likt de kärnvapen som är på väg att användas och hela skulden ska läggas på Dr Manhattan. De andra i den numera pensionerade gruppen *Watchmen* utsätts under filmens gång för flera mordförsök. De försöker reda ut vem det är som försöker stoppa dem och detta leder till Ozymandias. När de listat ut

vad som är på gång och att Ozymandias ligger bakom det åker de till hans högkvarter på Antarktis. Karaktären Night Owl (Patrick Wilson) uttrycker ”I don't understand any of this. Adrian's a pacifist. He's never killed anyone in his life. He's a vegetarian for Christ's sake!”. Ozymandias plan går som den ska, det blir fred på jorden, Dr Manhattan får skulden och lämnar jorden för gott.

Varför Adrian är vegetarian berättas inte men det går att tolka det till att det är på grund av sin höga intelligens och logiska tänkande och sin pacifistiska livsstil. Att Adrian Veidt är smart, logiskt tänkande, föräldralös, med exotiskt ursprung och har utomordentliga kampsportskunskaper är återkommande teman för manliga vegetarianer och är nästan identiskt lik den två karaktärerna Mr. Spock och Kwai Chang Caine från *Star Trek* (1966-1969) och *Kung Fu* (1972-1975) som Richard Murrain skriver om.⁶⁶ Det blir alltså återkommande egenskaper som tillskrivs vegetarianer och det skapas en stereotyp.⁶⁷ Att hans pacifism misslyckas går i linje med de normer som finns kring män och veganism och vegetarianism som Laura Wright skriver om, argumentet kommer jag stärka genom filmen *Scott Pilgrim vs the World* (Edgar Wright, 2010).⁶⁸ Den handlar om hur Scott (Michael Cera) måste besegra Ramona Flowers (Mary Elizabeth Winstead) ”seven evil exes” för att kunna dejta henne. Ett av exen som han måste besegra är Todd Ingram (Brandon Routh), en basspelande rockstjärna och tack vare att han är vegan så har han superkrafter, han kan sväva och läsa Scotts tankar. Efter att Todd har kastat Scott genom ett antal väggar med hjälp av ett basakord, lyckas Scott då lura Todd att dricka en kopp kaffe med komjölk i, Todd tror att det är sojamjölk. Detta leder till ett besök från vegan-polisen, som berättar för Todd, ”No vegan diet, no vegan powers”. Han försöker försvara sig med att han blev lurad och att det är tillåtet med tre överskridelser. Poliserna påpekar att han har ”knowingly ingested gelato” och ”partook of a plate of chicken parmesan”, Todd svarar med frågan: ”Gelato isn't vegan?”. Poliserna skjuter honom med sina ”Deveganizing Ray” vilket gör att han förlorar sin krafter och hans perfekt fixade hår faller rakt ner.

Detta är ett tydligt exempel på hur den typiske manlige veganen oftast porträtteras i kulturen. Todds veganism fungerar som ett sätt att imponera på tjejer. Hans nuvarande flickvän Envy Adams (Brie Larson) blir både chokad och upprörd när hon får reda på att han ätit kyckling. Precis som Laura Wright skriver så är veganism något som är omöjligt och onaturligt för Todd och Adrian Veidt, för män i allmänhet utifrån den amerikanska kulturen och dess

⁶⁶ Murrain, Richard ”Vegging Out with Kung Fu and Star Trek” *Vegetarian Journal* 26, no. 4

⁶⁷ Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation*, 17

⁶⁸ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 108.

normer.⁶⁹ Ett annat exempel på detta är de tre manliga hajarna i *Hitta Nemo* (2003), rösterna är inspelade av män med typiskt manliga röster. Trots att de är hajar så har det bestämt sig för att inte äta fisk och när de träffar huvudkaraktärerna Marvin (Albert Brooks) och Doris (Ellen DeGeneres) bjuder de in dem till sitt veckomöte. Under mötet skadar Doris sig och börjar blöda. När hajarna känner vittring av blod tappar de sin vegetarianism och vill börja äta fisk igen och börjar jaga efter Marvin och Doris som flyr undan. I filmen *Year of the dog* som jag behandlat tidigare, är det den manlige djurälskande veganen Newt som tillslut skickar hunden för att bli avlivad.

Att män inte kan vara veganer och måste äta kött syns i det tecknade satirprogrammet *Southpark* (Trey Parker, Matt Stone, Brian Graden, 1997-) när Stan säger att han vill bli vegan men då rycker Cartman in och varnar honom "If you don't eat meat, you become a pussy.". Även Homer i *The Simpsons* uttrycker: "You don't win friends with salad!" till Lisa precis efter att hon har blivit vegetarian, alltså två tydliga exempel på män som befäster den rådande mans- och köttnormen,⁷⁰ samt ytterligare ett exempel på hur Gålmarks tekniker tillämpas.

Sammanfattningsvis från dessa två rubriker som båda behandlar män och veganism och vegetarianism, stämmer detta överens med det Laura Wright kommer fram till i sitt kapitel *Men, Meat, and Hegan identity*. Där skriver hon att enligt den amerikanska kulturen är manlig veganism endast tillåtet om det inte är kopplat till djurrättigheter, alltså bara bygger på någon slags identitetsskapande eller något slags hälsotänk.⁷¹

5. Slutdiskussion

Dessa audiovisuella produktioner är alla gjorda i syfte att nå en så stor publik som möjligt och vissa av produktionerna behandlade i denna studie har haft en stor världspublik. Deras resonans hos publiken kan och bör därför bedömas som ansevärd. Därför har denna studie valt ett antal relevanta audiovisuella produktioner som granskats ur ett representationsperspektiv för att avtäcka hur vegetarianism och veganism framställs i dessa verk samt vilka implikationer och möjliga konsekvenser verken har.

⁶⁹ Ibid 109.

⁷⁰ Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, 69

⁷¹ Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, 129

Vad som påvisats i denna studie är att det studerade produktionerna skildrar och använder sig av vegetarianer och veganer på olika men ändå liknande sätt. En viktig poäng har dock varit att produktionerna i stor uträkning använder sig av genom historien vanligt förekommande representationspraktiker som medför både potentiellt negativa och positiva konsekvenser för människor som har valt vegetarianism eller veganism efter den knappa forskning som gjorts. Dock ska det påpekas att de inte stereotypiseras på ett sätt, utan varje analysobjekt i studien har visat på en unik typ av gestaltning, trots detta är det tydligt att de är vinklade från samma perspektiv och bidrar till en endimensionell bild av vegetarianer och veganer. Dessa stereotyper som finns i samhället leder till förtryck av individer och grupper som bryter normen och således befästs de hegemoniska makten i samhället och ingen utveckling sker, vilket också gäller också exempelvis handikappade, personer med annan sexuell läggning, personer med annan etnicitet eller kvinnor.

En annan aspekt som lyfts fram är hur framställningen skiljer sig beroende på rollfigurens kön. De kvinnliga rollfigurerna framstår ofta som naiva individer utan något konsekvenstänkande, de styrs ofta av känslor till djur eller känslor till sin identitet och de ser alltså inte helhetsbilden av vad veganism och vegetarianism innebär. De manliga rollfigurerna gestaltas helt annorlunda, de är antingen en typisk hippie eller så är de av exotisk härkomst och smarta. Deras anledning till att vara vegan eller vegetarianer är inte heller kopplat till känslor för djur utan är mer kopplat till logik eller hälsa. Det framstår också som att som man är det omöjligt att behålla sin veganism eller vegetarianism, då de antingen äter kött i en pressad situation eller inte kan behålla sina värderingar. Detta visar också på en annan typ stereotypisering, att som kvinna betyder veganism och vegetarianism en sak och för män betyder det något annat och att deras aktioner skiljer sig från varandra.

Studien har även tagit upp hur den rådande köttnormen ofta befästs av de andra rollfigurerna eller hur de valda studieobjekten har agerat. Det studien visat är de tekniker som används i filmerna är näst intill identiska med de sociologiska tekniker som Lisa Gålmark tar upp. Dessa tekniker leder tydligast till att "vi och dem"-perspektivet stärks och att den hegemoniska makten aldrig utmanas, för att det ska ske måste dessa tekniker brytas.

Varför är det dessa stereotyper som blir tillskrivning att vara veganer och vegetarianer? Varför skiljer sig representationen mellan män och kvinnor? Har synen på vegetarianism och veganism utvecklats till en mer nyanserad bild eller ännu mer verklighetomvriden? Vad skulle kunna göras för att förändra bilden av veganer och vegetarianer? Det är några frågor som skulle kunna ligga till grund för framtida forskning. Min

studie har fungerat som en slags kompletterande överblick över ett ämne som det studerats mycket lite på inom filmvetenskapen. Fortsatt forskning skulle också således kunna bestå av djupare studier av vegetarianism eller veganism i relevanta filmer. Hur detta ser ut i en europeisk eller svensk kontext skulle också vara ett möjligt perspektiv.

Utifrån Stuart Halls perspektiv är populärkultur inte bara oskyldig underhållning, dess representationer har stor betydelse för hur vi ser på och tänker kring olika ämnen, genom att spela på de stereotyper som finns och dra dem till sin spets. Alltså att parodisera på de vanliga fördomarna och stereotyperna gör att de framstår som löjliga, och därmed blir de också lättare att ifrågasätta. De valda audiovisuella produktionerna i denna studie synliggör dessa strukturer och det visar på en relativt snedvriden bild av verkligheten som bidrar till att vegetarianer och veganer ses och behandlas på ett visst sätt, det bidrar också till att de ser på sig själva och agerar utifrån hur de representeras. När det nu dessutom blir allt vanligare med vegetarianer och veganer i dagens samhälle blir det alltså extra viktigt med mer forskning som bryter ner och visar de exkluderande strukturer och normer som finns i samhället. Det gäller inte bara vegetarianer och veganer utan också alla socialt konstruerade grupper som inte tillhör den rådande normen.

6. Källförteckning

6.1 Primärkällor

Originaltitel: *August: Osage County (En familj - August: Osage County)*

Produktionsbolag, land, premiärår: Jean Doumanian Productions SmokeHouse Pictures, Burbank, Kalifornien, USA, 2013

Producent: George Clooney, Jean Doumanian, Grant Heslov och Steve Traxler

Regissör: John Wells

Manusförfattare: Tracy Letts

Fotograf: Adriano Goldman

Klipp: Stephen Mirrione

Musik: Gustavo Santaolalla

Skådespelare: Jean Fordham (Abigail Breslin), Violet Weston (Meryl Streep), Barbara Weston (Julia Roberts), Charlie Aiken (Chris Cooper), Bill Fordham (Ewan McGregor)

Originaltitel: *Community*

Produktionsbolag, land, premiärår: Krasnoff Foster Productions, Harmonius Claptrap, Russo Brothers och Universal Media Studios, USA, 2009

Regissör: Tristram Shapeero och Joe Russo

Skapare: Dan Harmon

Skådespelare: Jeff Winger (Joel McHale), Britta Perry (Gillian Jacobs), Abed Nadir (Danny Pudi), Troy Barnes (Donald Glover), Annie Edison (Alison Brie), Shirley Bennett (Yvette Nicole Brown), Pierce Hawthorne (Chevy Chase), Craig Pelton (Jim Rash) Ben Chang (Ken Jeong)

Originaltitel: *Grown Ups*

Produktionsbolag, land, premiärår: Happy Madison Productions, USA, 2010

Producent: Jack Giarraputo och Adam Sandler

Regissör: Dennis Dugan

Manusförfattare: Adam Sandler och Fred Wolf

Fotograf: Theo van de Sande

Klipp: Tom Costain

Musik: Rupert Gregson-Williams

Skådespelare: Adam Sandler (Lenny Feder), Kevin James (Eric Lamonsoff), Chris Rock (Kurt McKenzie), David Spade (Marcus Higgins), Rob Schneider (Rob Hilliard)

Originaltitel: *The Simpsons*

Produktionsbolag, land, premiärår: Gracie Films, USA, 1989

Regissör: Mark Kirkland och Steven Dean Moore

Skapare: James L. Brooks, Matt Groening och Sam Simon

Skådespelare: Homer Simpson (Dan Castellaneta), Marge Simpson (Julie Kavner), Bart Simpson (Nancy Cartwright), Lisa Simpson (Yearley Smith)

Originaltitel: *Watchmen*

Produktionsbolag, land, premiärår: Legendary Pictures Inc., Burbank, Kalifornien Lawrence Gordon Productions DC Comics, New York, USA, 2009

Producent: Lawrence Gordon, Lloyd Levin och Deborah Snyder

Regissör: Zack Snyder

Manusförfattare: David Hayter och Alex Tse

Fotograf: Larry Fong

Klipp: William Hoy

Musik: Tyler Bates

Skådespelare: Laurie Jupiter / Silk Spectre II (Malin Akerman), Jon Osterman / Dr. Manhattan (Billy Crudup) Adrian Veidt / Ozymandias (Matthew Goode), Sally Jupiter / Silk Spectre (Carla Gugino) Rorschach (Jackie Earle Haley) Edward Blake / komiker (Jeffrey Dean Morgan), Dan Dreiberg / Nite-Owl (Patrick Wilson)

Originaltitel: *Year of the Dog*

Produktionsbolag, land, premiärår: Black & White Productions, Plan B Entertainment, Rip Cord Productions, USA, 2007

Producent: Dede Gardner och Ben LeClair

Regissör: Mike White

Manusförfattare: Mike White

Fotograf: Tim Orr

Klipp: Dody Dorn

Musik: Adam Blau

Skådespelare: Peggy (Molly Shannon), Al (John C. Reilly), Newt (Peter Sarsgaard), Layla (Regina King), Pier (Tom McCarthy)

6.2 Sekundärkällor

Titel: *Finding Nemo (Hitta Nemo)*

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Walt Disney Pictures, Burbank, Kalifornien Pixar Animation Studios Inc., Emeryville, Kalifornien, USA, 2003

Regissör: Andrew Stanton och Lee Unkrich

Titel: *Grandma's boy*

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Twentieth Century Fox Film Corporation, Level 1 Entertainment, Happy Madison Productions, USA, 2006

Regissör: Nicholas Goossen

Titel: *Scooby-Doo! and the Monster of Mexico*

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Warner Bros. Mosaic Media Group, USA, 2002

Regissör: Raja Gosnell

Titel: *Scott Pilgrim vs. the World*

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Marc Platt Productions Inc., Universal City, Kalifornien Big Talk Productions Ltd., London Closed on Mondays Entertainment, USA, 2010

Regissör: Edgar Wright

Titel: *South Park*

Produktionsbolag, ursprungsland, premiär: Comedy Central, Braniff, Comedy Partners South Park Studios, USA, 1997

Skapare: Trey Parker, Matt Stone, Brian Graden

6.3 Litteraturlista

- Adams, Carol J., *The sexual politics of meat: a feminist-vegetarian critical theory, 20th anniversary ed.*, Continuum, New York, 2010
- Baron, Cynthia, Carson, Diane & Bernard, Mark, *Appetites and anxieties: food, film, and the politics of representation*, Wayne State University Press, Detroit, 2014[2014]
- Benshoff, Harry M. & Griffin, Sean, *America on film: representing race, class, gender, and sexuality at the movies*, Blackwell, Malden, Mass., 2004
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys, 2.*, [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005
- Branigan, Edward & Buckland, Warren (red.), *The Routledge encyclopedia of film theory*, Routledge, London, 2014
- Donovan, Josephine & Adams, Carol J. (red.), *The feminist care tradition in animal ethics: a reader*, Columbia University Press, New York, 2007
- Dyer, Richard, *The matter of images: essays on representation, 2. ed.*, Routledge, London, 2002
- Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap, 2. uppl.*, Studentlitteratur, Lund, 2010
- Ferry, Jane F., *Food in film: a culinary performance of communication*, Routledge, New York, 2003
- Gocsik, Karen M., Barsam, Richard Meran & Monahan, Dave, *Writing about movies, Fourth edition.*, W.W. Norton & Company, New York, 2016
- Gålmark, Lisa, *Skönheter och odjur: en feministisk kritik av djur-människa-relationen*, Makadam, Göteborg, 2005
- Gålmark, Lisa, *Vadå vegan?: handbok för veganer, vegetarianer och andra nyfikna*, Rabén & Sjögren, Stockholm, 2000
- Hall, Stuart, Evans, Jessica & Nixon, Sean (red.), *Representation, 2. ed.*, SAGE, London, 2013
- Hayward, Susan, *Cinema studies: the key concepts, 3. ed.*, Routledge, London, 2006
- Jarlbro, Gunilla, *Medier, genus och makt*, Studentlitteratur, Lund, 2006
- Ledin, Johanna & Moberg, Ulla (2010). "Textanalytisk metod" i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap, 2. uppl.*, Studentlitteratur, Lund, 2010
- Marranca, Richard "Vegging Out with Kung Fu and Star Trek" *Vegetarian Journal* 26, no. 4
- Molloy, Claire, *Popular media and animals*, Palgrave Macmillan, Houndmills, Basingstoke, Hampshire, 2011
- Montanari, Massimo, *Food is culture*, Columbia University Press, New York, 2006

Shoot Brittany, *Television and film* i Puskar-Pasewicz, Margaret (red.), *Cultural encyclopedia of vegetarianism*, Greenwood, Santa Barbara, Calif., 2010

Stubbendorf, Anna och Thell, Ulrika, *Från båt till folkrörelse – En studie av Dagens Nyheters skildring av veganer*, Lund: Lunds universitet, avdelningen för Medie- och kommunikationsvetenskap, 2002

Wright, Laura, *The vegan studies project: food, animals, and gender in the age of terror*, University of Georgia Press, Athens, 2015

Østbye, Helge, *Metodbok för medievetenskap*, 1. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2004

6.4 Elektroniska källor

Djurens rätt, *Hur många vegetarianer/veganer finns det i Sverige?*, (2016-05-22), <http://www.djurensratt.se/vanliga-fragor/>

Livsmedelverkets, *Vegetarisk mat*, (2016-05-22), <http://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/vegetarisk-mat-for-vuxna/>

Juvel, Sofia, *Därför rasar tittarna mot SVT:s vegetariska matlagningsprogram "Vegorätt"*, (2016-05-22), <http://www.gp.se/n%C3%B6je/d%C3%A4rf%C3%B6r-rasar-tittarna-mot-svt-s-vegetariska->